Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ATHANASIOS RANTOS
prezentate la 6 februarie 2025[1]

Cauza C-514/23

Tiberis Holding Srl
împotriva
Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA,
Ministero dello Sviluppo Economico,
Ministero dell'ambiente e della sicurezza energetica,
cu participarea
Conza Energia Srl

[cerere de decizie preliminară formulată de Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia)]

„Trimitere preliminară – Mediu – Promovarea utilizării energiei din surse regenerabile – Directiva 2009/28/CE – Articolul 3 – Directiva (UE) 2018/2001 – Articolul 4 – Stimulente naționale pentru producția de energie din surse regenerabile – Vânzarea energiei pe piața liberă – Schemă de ajutor – Modalități ale ajutorului diferite în funcție de dimensiunea instalației de producție – Acces la mecanismul de stimulare printr-un sistem de înregistrare – Rambursarea sumelor care depășesc valoarea stimulentului atunci când crește prețul de piață al energiei (așa-numitul «stimulent negativ») – Decizie a Comisiei de a nu ridica obiecții – Compatibilitatea cu aceste directive – Admisibilitate"

I. Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 din Directiva 2009/28/CE și a articolului 4 din Directiva (UE) 2018/2001[2], care privesc promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, care prevăd, și unul și celălalt, că statele membre pot pune în aplicare, printre altele, scheme de ajutor, sub rezerva respectării anumitor principii, pentru atingerea obiectivelor lor privind producerea de energie electrică din surse regenerabile.

2. Această cerere își are originea într-un litigiu, referitor la o modalitate specifică de punere în aplicare a unei scheme de ajutor de stat adoptate de Italia privind promovarea energiei electrice din surse regenerabile, între, pe de o parte, Tiberis Holding Srl (denumită în continuare

[1] Limba originală: franceza.

[2] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE (JO 2009, L 140, p. 16). Această directivă a fost abrogată și înlocuită prin Directiva (UE) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (JO 2018, L 328, p. 82). Cu toate acestea, ținând seama de data faptelor în discuție, Directiva 2009/28 este aplicabilă *ratione temporis* litigiului principal.

„Tiberis”) și, pe de altă parte, Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA (gestionarul de servicii energetice, Italia, denumit în continuare „GSE”), Ministero dello Sviluppo Economico (Ministerul Dezvoltării Economice, Italia) și Ministero dell'ambiente e della sicurezza energetica (Ministerul Mediului și Securității Energetice, Italia).

3. Mai precis, Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia) ridică problema compatibilității cu dispozițiile citate anterior a unei modalități de aplicare a unui sistem de stimulare a producției de energie electrică din surse regenerabile care prevede, pentru producătorii care vând energie pe piața liberă, un tarif de stimulare care garantează un preț minim, care este de asemenea un preț maxim în temeiul unui mecanism de recuperare a sumelor ce depășesc valoarea tarifului de stimulare în cazul în care prețul pieței este mai mare decât acesta (așa-numitul „stimulent negativ”) (denumit în continuare „mecanismul de stimulare negativă” sau „mecanismul de regularizare”). În plus, mecanismul de stimulare negativă se aplică numai producătorilor care vând energie pe piața liberă care beneficiază de stimulare prin înscrierea lor într-un registru, iar nu și celor care beneficiază de stimulare prin participarea la o procedură de licitație.

4. Prezenta cauză oferă Curții oportunitatea de a se pronunța cu privire la legătura dintre o decizie a Comisiei Europene de autorizare a unei scheme de ajutor pentru producția de energii regenerabile, obligațiile care încadrează stimulentele pe care statele membre trebuie să le pună în aplicare în temeiul Directivei 2009/28 și al Directivei 2018/2001, care a înlocuit-o, dar care conține dispoziții similare, precum și întinderea competențelor instanțelor naționale atunci când acestea sunt sesizate cu contestații referitoare la conformitatea cu aceste directive a anumitor modalități de punere în aplicare a schemelor de ajutor de stat autorizate în prealabil de Comisie.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 2009/28

5. Articolul 2 din Directiva 2009/28, intitulat „Definiții”, definea la al doilea paragraf litera (k) noțiunea de „schemă de sprijin” ca fiind „orice instrument, schemă sau mecanism aplicat de un stat membru sau de un grup de state membre, care promovează utilizarea energiei din surse regenerabile prin reducerea costurilor acestei energii, prin creșterea prețului la care aceasta poate fi vândută sau prin mărirea, prin intermediul unor obligații referitoare la energia regenerabilă sau în alt mod, a volumului achiziționat de acest tip de energie […]”.

6. Articolul 3 din această directivă[3], intitulat „Obiective naționale globale obligatorii și măsuri privind utilizarea energiei din surse regenerabile”, prevedea:

„(1) Fiecare stat membru se asigură că ponderea energiei obținute din surse regenerabile […] în cadrul consumului final brut de energie în 2020 reprezintă cel puțin obiectivul său național pentru ponderea de energie obținută din surse regenerabile în anul respectiv […]

[3] Acest articol 3 a fost modificat prin Directiva (UE) 2015/1513 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 de modificare a Directivei 98/70/CE privind calitatea benzinei și a motorinei și de modificare a Directivei 2009/28 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (JO 2015, L 239, p. 1), al cărei termen de transpunere a expirat la 10 septembrie 2017. În măsura în care modificările aduse articolului 3 menționat nu sunt relevante pentru litigiul principal, acestea nu sunt reproduse în cadrul prezentelor concluzii.

(2) Statele membre introduc măsuri destinate în mod efectiv să asigure că ponderea de energie din surse regenerabile este egală sau mai mare decât se arată în traiectoria orientativă stabilită în anexa I partea B.

(3) În vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite la alineatele (1) și (2) din prezentul articol statele membre pot aplica printre altele următoarele măsuri:

(a) scheme de sprijin;

[…]”

7. Directiva menționată, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2015/1513, a fost abrogată și înlocuită prin Directiva 2018/2001, cu efect de la 1 iulie 2021, în conformitate cu articolul 37 din aceasta din urmă.

2. Directiva 2018/2001

8. În temeiul considerentelor (16), (18) și (19) ale Directivei 2018/2001:

„(16) […] Dacă și când statele membre hotărăsc să implementeze scheme de sprijin, sprijinul respectiv ar trebui acordat într-o formă care, pe cât posibil, să nu denatureze funcționarea piețelor energiei electrice. În acest scop, un număr din ce în ce mai mare de state membre alocă sprijin astfel încât acesta este acordat în plus față de veniturile de pe piață și introduc sisteme bazate pe piață pentru a determina care este nivelul necesar de sprijin. Alături de pașii meniți să pregătească piața pentru o pondere tot mai crescută a energiei electrice din surse regenerabile, un astfel de sprijin este un element-cheie pentru a spori integrarea pe piață a energiei din surse regenerabile, ținându-se cont totodată de capacitățile diferite ale producătorilor mici și ale celor mari de a răspunde semnalelor pieței.

[…]

(18) În temeiul articolului 108 […] TFUE, Comisiei îi revine competența exclusivă de a analiza compatibilitatea dintre piața internă și măsurile de ajutor de stat pe care statele membre le pot institui în scopul utilizării energiei din surse regenerabile. Respectiva analiză se efectuează în temeiul articolului 107 alineatul (3) […] TFUE și în conformitate cu normele și orientările relevante pe care Comisia le poate adopta în acest sens. Prezenta directivă nu aduce atingere competenței exclusive a Comisiei acordate de TFUE.

(19) […] În perioada în care statele membre își concep schemele de sprijin, ele pot limita procedurile de licitație la tehnologii specifice, atunci când acest lucru este necesar pentru a evita rezultatele nesatisfăcătoare având în vedere constrângerile de rețea, stabilitatea rețelei, costurile de integrare în sistem, nevoia de a asigura diversificarea mixului energetic și potențialul pe termen lung al tehnologiilor.”

9. Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, reia la al doilea paragraf punctul 5 definiția noțiunii de „schemă de sprijin” care figura la articolul 2 al doilea paragraf litera (k) din Directiva 2009/28.

10. Articolul 4 din Directiva 2018/2001, intitulat „Schemele de sprijin pentru energia din surse regenerabile”, prevede:

„(1) Pentru a atinge sau a depăși obiectivul Uniunii stabilit la articolul 3 alineatul (1), precum și contribuția fiecărui stat membru la acest obiectiv stabilită la nivel național legată de utilizarea energiei din surse regenerabile, statele membre pot aplica scheme de sprijin.

(2) Schemele de sprijin pentru energia electrică din surse regenerabile oferă stimulente pentru integrarea energiei electrice din surse regenerabile pe piața energiei electrice într-un mod bazat pe piață și receptiv la semnalele pieței, evitând în același timp denaturarea inutilă a piețelor energiei electrice și luând totodată în considerare posibilele costuri de integrare în sistem și stabilitatea rețelelor.

(3) Schemele de sprijin pentru energia electrică din surse regenerabile sunt concepute astfel încât să sporească la maximum integrarea energiei electrice din surse regenerabile pe piața energiei electrice și să asigure faptul că producătorii de energie din surse regenerabile răspund la semnalele de preț ale pieței și își maximizează veniturile de pe piață.

[…]

(4) Statele membre se asigură că sprijinul pentru energia electrică din surse regenerabile se acordă într-un mod deschis, transparent, competitiv, nediscriminatoriu și rentabil.

Statele membre pot excepta instalațiile de mici dimensiuni și proiectele demonstrative de la procedurile de licitație.

[…]

(5) Statele membre pot limita procedurile de licitație la anumite tehnologii, atunci când deschiderea schemelor de sprijin tuturor producătorilor de energie electrică din surse regenerabile ar conduce la un rezultat nesatisfăcător, având în vedere:

(a) potențialul pe termen lung al unei anumite tehnologii;

(b) necesitatea de a se asigura diversificarea;

(c) costurile de integrare în rețea;

(d) constrângerile de rețea și stabilitatea rețelei;

[…]

(9) Prezentul articol nu aduce atingere articolelor 107 și 108 […] TFUE.”

11. Articolul 6 din această directivă, intitulat „Stabilitatea sprijinului financiar”, prevede:

„(1) Fără a aduce atingere adaptărilor necesare pentru respectarea dispozițiilor de la articolele 107 și 108 […] TFUE, statele membre se asigură că nivelul și condițiile aferente sprijinului acordat proiectelor privind energia din surse regenerabile nu sunt revizuite într-un

mod care să aibă un impact negativ asupra drepturilor acordate prin acest sprijin și să submineze viabilitatea economică a proiectelor care au beneficiat deja de sprijin.

(2) Statele membre pot ajusta nivelul sprijinului în conformitate cu criterii obiective, cu condiția ca aceste criterii să fie stabilite în proiectul original al schemei de sprijin.

[…]”

3. Regulamentul (UE) 2015/1589

12. Articolul 1 din Regulamentul (UE) 2015/1589[4], intitulat „Definiții”, prevede la literele (b) și (c):

„În sensul prezentului regulament se aplică următoarele definiții:

[…]

(b) «ajutor existent» înseamnă:

[…]

(ii) ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu[l Uniunii Europene];

[…]

(c) «ajutor nou» înseamnă orice ajutor, respectiv orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente;

[…]”

13. Articolul 3 din acest regulament, intitulat „Clauza suspensivă”, prevede:

„Ajutorul care trebuie notificat în temeiul articolului 2 alineatul (1) nu poate fi acordat decât în cazul în care Comisia a adoptat, sau se consideră că a adoptat, o decizie de autorizare a acestuia.”

4. Orientările 2014-2020

14. Comunicarea Comisiei intitulată „Orientări privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020” (denumite în continuare „Orientările 2014-2020”)[5] cuprinde o parte 3, intitulată „Evaluarea compatibilității în temeiul articolului 107 alineatul (3) [litera] (c) [TFUE]”, care prevede:

„3.2.5. Proporționalitatea ajutoarelor

3.2.5.1. Condiții generale

[4] Regulamentul Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 [TFUE] (JO 2015, L 248, p. 9).

[5] JO 2014, C 200, p. 1.

(69) Ajutoarele în domeniul mediului și al energiei sunt considerate a fi proporționale în cazul în care valoarea lor pentru fiecare beneficiar în parte se limitează la minimul necesar pentru a realiza obiectivul fixat în materie de protecție a mediului sau de energie.

[…]”

15. Secțiunea 3.3 din aceste orientări, intitulată „Ajutoare acordate pentru producția de energie din surse regenerabile”, prevede:

„3.3.1. Condiții generale referitoare la ajutoarele pentru investiții și la ajutoarele de exploatare pentru energia din surse regenerabile

[…]

(109) Grație instrumentelor de piață, cum ar fi licitările sau procedurile de ofertare concurențială deschise tuturor producătorilor de energie electrică din surse regenerabile de energie care concurează pe picior de egalitate în cadrul SEE, subvențiile ar trebui, în mod normal, să fie reduse la minimum în vederea eliminării complete a acestora.

[…]

(111) Pentru instalațiile de o anumită dimensiune, pentru care nu se poate considera că o procedură de licitare este oportună […] sunt prevăzute anumite excepții specifice […]

[…]

3.3.2. Ajutoare de exploatare acordate pentru producția de energie din surse regenerabile

3.3.2.1. Ajutoare acordate pentru producția de energie electrică din surse regenerabile

(124) Pentru a încuraja integrarea pe piață a energiei electrice din surse regenerabile, este important ca beneficiarii să își vândă energia electrică direct pe piață și să facă obiectul obligațiilor de piață […]

[…]

(125) Condițiile prevăzute la punctul (124) nu se aplică instalațiilor cu o capacitate de producție de energie electrică instalată mai mică de 500 kW […]

[…]

(128) În absența unei proceduri de ofertare concurențiale, sunt aplicabile condițiile prevăzute la punctele (124) și (125), precum și condițiile privind ajutoarele de exploatare acordate în favoarea energiei din surse regenerabile, alta decât energia electrică, astfel cum sunt menționate la punctul (131).

[…]

3.3.2.2. Ajutoare în favoarea energiei din surse regenerabile, alta decât energia electrică

(131) În ceea ce privește energia din surse regenerabile, alta decât energia electrică, ajutoarele de exploatare vor fi considerate compatibile cu piața internă în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții cumulative:

(a) ajutoarele per unitate de energie nu depășesc diferența dintre costurile totale egalizate ale energiei produse cu ajutorul tehnologiei specifice în cauză și prețul de piață al tipului de energie în cauză;

(b) costurile totale egalizate ale energiei produse pot include o rentabilitate normală a capitalului. Ajutoarele pentru investiții sunt deduse din valoarea totală a investițiilor la momentul calculării costurilor totale egalizate ale energiei produse;

(c) costurile de producție sunt actualizate periodic, cel puțin o dată pe an; și

(d) ajutoarele se acordă numai până la amortizarea completă a instalației, în conformitate cu normele contabile obișnuite pentru a se evita ca ajutoarele de exploatare bazate pe costurile totale egalizate ale energiei produse să depășească amortizarea investiției.

[…]”

16. Orientările menționate au fost înlocuite prin „Orientările din 2022 privind ajutoarele de stat pentru climă, protecția mediului și energie” (denumite în continuare „Orientările din 2022”)[6], a căror parte 7, intitulată „Aplicabilitatea”, are următorul cuprins:

„466. Comisia va aplica prezentele orientări pentru evaluarea compatibilității tuturor ajutoarelor pentru climă, protecția mediului și energie supuse obligației de notificare care au fost acordate sau care urmează să fie acordate de la 27 ianuarie 2022. Ajutoarele ilegale vor fi evaluate în conformitate cu normele aplicabile la data la care s-au acordat ajutoarele.

467. Prezentele orientări înlocuiesc [Orientările 2014-2020].

468. Comisia propune statelor membre, în temeiul articolului 108 alineatul (1) [TFUE], următoarele măsuri adecvate:

(a) statele membre își modifică, dacă este necesar, schemele existente de ajutor pentru protecția mediului și energie pentru a le alinia la prezentele orientări până cel târziu la 31 decembrie 2023;

[…]”

5. Decizia C(2016) 2726 final

17. Prin Decizia C(2016) 2726 final din 28 aprilie 2016 privind ajutorul de stat SA.43756 (2015/N) – Italia, Sprijin pentru energia electrică produsă în Italia din surse de energie regenerabile[7] (denumită în continuare „decizia de autorizare”), Comisia nu a ridicat obiecții la

[6] JO 2022, C 80, p. 1.

[7] JO 2016, C 258, p. 8, disponibilă (în special în limba engleză) pe site-ul internet al Comisiei (https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/261615/261615_1761694_150_2.pdf).

schema de ajutor care i-a fost notificată de Italia, sub forma unui proiect de decret ministerial privind promovarea producției de energie electrică din surse regenerabile, pentru motivul că aceasta este compatibilă cu piața internă în temeiul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE.

18. În partea 2.2 din această decizie, consacrată descrierii schemei de ajutor în cauză, considerentul (7), care figurează sub titlul „Noi producători de dimensiune medie și reabilitare”, precizează:

„Noile instalații cu o capacitate mai mică de 5 MW pot avea acces la liste de priorități specifice fiecărei tehnologii. […] Proiectele care figurează pe liste beneficiază de sprijin sub forma unei prime variabile care se adaugă la prețul de referință al pieței energiei electrice. Prima variabilă se stabilește la un nivel suficient pentru a compensa diferența dintre costurile medii actualizate ale energiei electrice (LCOE [*levelised costs of electricity*]) aferente tehnologiei în cauză și prețul de referință al pieței energiei electrice. […]”

19. În considerentul (22) al deciziei menționate, care figurează în partea 2.4 din aceasta, intitulată „Finanțare, buget și durată”, se arată că sprijinul va fi acordat proiectelor specifice pentru o perioadă egală cu durata medie de viață a proiectului indicată în tabelul 1 din aceeași decizie și că această perioadă nu depășește perioada de amortizare a proiectelor, astfel cum este definită în legislația italiană. Considerentul (21) precizează că „[s]chema se notifică până la 31 decembrie 2016”.

20. În partea 3 din decizia de autorizare, referitoare la evaluarea schemei de ajutor notificate, Comisia arată, în considerentele (31) și (32), că, întrucât vizează sprijinirea energiei electrice din surse regenerabile, această schemă intră în domeniul de aplicare al Orientărilor 2014-2020 și, prin urmare, pe baza dispozițiilor relevante din aceste orientări, și anume cele prevăzute în secțiunile 3.2, 3.3.1 și 3.3.2, evaluează compatibilitatea schemei respective cu articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. În această parte 3 figurează de asemenea, în secțiunea 3.3.3, intitulată „Proporționalitate”, următoarele considerente:

„(47) Astfel cum se precizează la punctul 128 din [Orientările 2014-2020], în absența unei proceduri de ofertare concurențiale, Comisia evaluează proporționalitatea ajutorului în raport cu dispozițiile punctului 131 din [acestea].

(48) În ceea ce privește proiectele care figurează pe listele prioritare care beneficiază de un tarif fix, Italia a demonstrat că ajutorul per unitate de energie nu depășește LCOE pentru tehnologia în discuție […]

[…]

(50) Pentru proiectele incluse pe listele prioritare, în cazul în care prețul de piață al energiei electrice depășește LCOE estimat, diferența va fi recuperată prin reducerea primei în cadrul plăților ulterioare. Acest lucru va permite evitarea profiturilor excepționale în cazul în care prețurile la energie electrică mai mari decât LCOE generează venituri suplimentare pentru proiect […]. Pentru proiectele care participă la licitații, se presupune că participanții vor ține seama de riscurile și de oportunitățile legate de fluctuația prețurilor de pe piața energiei în momentul depunerii ofertelor. […]

(51) Având în vedere cele ce precedă, Comisia concluzionează că remunerația îndeplinește condițiile de la punctul 131 din [Orientările 2014-2020] și este, așadar, proporțională.”

B. Dreptul italian

21. Decreto del Ministero dello Sviluppo Economico – Incentivazione dell'energia elettrica prodotta da fonti rinnovabili diverse dal fotovoltaico (Decretul Ministerului Dezvoltării Economice privind promovarea energiei electrice produse din surse regenerabile, altele decât cele fotovoltaice) din 23 iunie 2016[8] (denumit în continuare „Decretul din 23 iunie 2016") a fost adoptat printre altele în raport cu decizia de autorizare.

22. Articolul 4 din acest decret prevede, la alineatele 1-3, diferitele proceduri de acces la mecanismele de stimulare pe care le instituie, și anume, după înscrierea în registrul special, stabilit în funcție de sursa de energie și de tipul de instalație, sau în urma participării la proceduri competitive de licitație de tip olandez sau, respectiv, în mod direct. Această dispoziție precizează, pentru fiecare tip de procedură, categoriile de instalații eligibile, stabilite în esență în funcție de capacitatea de producție a centralei în cauză.

23. Articolul 7 din decretul menționat privește stabilirea tarifelor fixe și ale stimulentelor. Alineatul 4 al acestuia prevede că, pentru instalațiile cu o capacitate mai mică sau egală cu 500 kW, GSE procedează, după caz, la răscumpărarea energiei introduse în rețea, prin plata pentru producția netă introdusă în rețea a unui tarif global de stimulare, stabilit pe baza anexei 1 la același decret[9]. Alineatul 6 prevede că, în ipoteza în care operatorul unei asemenea instalații alege să păstreze energia în posesia sa și să o vândă pe piața liberă, GSE procedează la o „retragere forfetară", trecerea de la o metodă de plată a stimulentului la alta nefiind autorizată de mai mult de două ori în perioada de aplicare a stimulentului. Alineatul 5 al acestui articol 7 prevede că, pentru instalațiile cu o capacitate nominală care depășește 500 kW care participă la proceduri competitive de licitație de tip olandez, GSE plătește, pentru producția netă introdusă în rețea, stimulentul stabilit în temeiul aceluiași decret, energia produsă de aceste instalații rămânând la dispoziția producătorului.

III. Litigiul principal, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

24. Tiberis este o societate care exploatează o centrală hidroelectrică pe râul Tibru, pe teritoriul localității Fiano Romano (Italia), cu o capacitate de 2,747 megawați.

25. La 8 septembrie 2017, GSE, o societate pe acțiuni deținută de autoritățile italiene, însărcinată în special cu promovarea și dezvoltarea surselor de energie regenerabile și a eficacității energetice, a admis cererea societății Tiberis, introdusă la 22 decembrie 2016, de a beneficia de mecanismul de stimulare a producției de energie electrică prevăzut de Decretul din 23 iunie 2016. La 5 octombrie 2017, Tiberis a încheiat cu GSE un contract care reglementa condițiile de acordare a stimulentelor datorate acestei societăți în conformitate cu mecanismul menționat. În temeiul stimulentelor prevăzute, în cinci ani, societatea respectivă a primit în total 4 044 340,75 euro cu titlu de subvenții, și anume din anul 2017 până în anul 2021.

[8] GURI nr. 150 din 29 iunie 2016, p. 8.

[9] Punctul 1 din această anexă definește modalitățile de calcul al stimulentului pentru instalațiile cu o capacitate mai mică sau egală cu 500 kW care optează pentru tariful forfetar. Punctul 2 din anexa menționată stabilește modalitățile de calcul al stimulentului pentru celelalte instalații, și anume cele care nu solicită aplicarea tarifului forfetar. Tarifele de bază indicate în tabelul 1 sunt diferențiate în funcție de sursă, de tipul de instalație și de capacitatea produsă. Aceste tarife sunt mai scăzute pentru instalațiile mari decât pentru instalațiile medii.

26. Prin trei facturi, primele două datate 4 aprilie 2022, iar ultima datată 2 mai 2022, GSE a solicitat aceleiași societăți rambursarea unei părți din subvențiile acordate, în valoare totală de 1 224 210,86 euro.

27. Tiberis a introdus o acțiune la Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (Tribunalul Administrativ Regional din Lazio, Italia), prin care a solicitat anularea acestor cereri, precum și a dispozițiilor contractuale și legale pe care se întemeiau. În susținerea acțiunii formulate, Tiberis a invocat printre altele o încălcare a articolului 3 din Directiva 2009/28 și a articolului 4 din Directiva 2018/2001.

28. Instanța menționată a considerat acțiunea nefondată. În această privință, ea a arătat în esență că măsura în discuție garanta beneficiarului stimulentului o remunerație globală constantă pentru energia produsă, adecvată pentru a remunera investițiile realizate pentru construcția centralei, care îl protejează pe întreprinzător de caracterul aleatoriu al prețului de piață al energiei în timp și îi garantează un tarif fix prin care își poate recupera suma investită pentru realizarea instalației. Instanța respectivă a arătat de asemenea că, în acest sistem, o eventuală creștere a prețului de piață al energiei nu poate conduce la o creștere a veniturilor beneficiarului stimulentului, ci se transformă într-un «stimulent negativ», și anume un rabat în favoarea GSE, care reprezenta contrapartida, imprevizibilă și aleatorie, a garantării unui tarif constant și, în orice caz, rentabil pentru investiția inițială, atunci când prețul energiei pe piață era mai mic decât tariful garantat de GSE. Aceasta a dedus că susținerile Tiberis privind imposibilitatea de a obține profituri suplimentare ca urmare a schimbărilor de pe piață erau nefondate și că, atunci când a depus cererea de acordare a stimulentelor în cauză și apoi a încheiat contractul relevant din 5 octombrie 2017, această societate a acceptat și riscul comercial rezultat.

29. În plus, aceeași instanță a apreciat că acest tip de mecanism de stimulare era în conformitate cu cel avut în vedere de Comisie în Orientările 2014-2020 și a statuat că nu poate fi considerat discriminatoriu pentru simplul motiv că operatorii care au obținut stimulentele în urma unor proceduri de licitație puteau, spre deosebire de cei care le-au obținut prin înscriere în registru, să beneficieze integral de prețul de piață, situația lor fiind diferită în măsura în care operatorii care participă la licitații de tip olandez beneficiau de un tarif global mai mic decât cei înscriși în registru, dar, în schimb, puteau beneficia de posibile creșteri ale prețurilor de piață. În consecință, mecanismul de stimulare în discuție, privit în ansamblu, nu era contrar dreptului Uniunii.

30. Tiberis a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Consiglio di Stato (Consiliul de Stat), instanța de trimitere. În susținerea apelului său, prin care a solicitat modificarea hotărârii menționate, această societate și-a reiterat în esență motivul întemeiat pe încălcarea articolului 3 din Directiva 2009/28 și a articolului 4 din Directiva 2018/2001.

31. Potrivit instanței de trimitere, punctul 2 din anexa 1 la Decretul din 23 iunie 2016 pare, la prima vedere, contrar articolului 3 din Directiva 2009/28, precum și articolului 4 din Directiva 2018/2001. Astfel, aceste dispoziții enumeră cinci parametri cumulativi pentru legalitatea stimulentelor, și anume: să fie bazate pe piață, să permită beneficiarilor să fie receptivi la semnalele pieței, să evite denaturarea inutilă a pieței, să asigure faptul că producătorii răspund la semnalele de preț ale pieței și să asigure faptul că producătorii își maximizează veniturile de pe piață. În plus, aceste stimulente ar trebui acordate într-un mod deschis, transparent, competitiv, nediscriminatoriu și rentabil.

32. Cu toate acestea, reglementarea internă în discuție în litigiul principal ar putea avea ca efect obligarea producătorilor să renunțe la stimulent, ceea ce, potrivit instanței respective, ar fi contrar obiectivului urmărit de mecanismul de stimulare. În această privință, ea arată că articolul 4 din Decretul din 23 iunie 2016 prevede că accesul la mecanismul de stimulare se acordă pe baza a trei proceduri diferite, precizând totodată că posibilitatea de a participa la una sau la alta dintre acestea nu este voluntară, ci depinde numai de capacitatea de producție a centralei în cauză. Prin urmare, Tiberis nu ar fi putut să decidă în mod liber dacă să solicite înscrierea în registru sau să participe la licitație, întrucât este vorba despre două categorii distincte stabilite *a priori* în funcție de tipul și de capacitatea maximă ale instalației în cauză. Cu toate acestea, producătorii care beneficiază de stimulent prin înscrierea lor în registru sunt obligați să plătească GSE diferența dintre prețul pieței și stimulent în cazul în care prețul pieței este mai mare decât stimulentul, spre deosebire de producătorii care dispun de instalații mari, care beneficiază de stimulent datorită procedurii de licitație și pot primi, la rândul lor, întregul preț de piață.

33. Pe de altă parte, potrivit instanței menționate, măsura prin care se urmărește efectuarea unei „regularizări” în favoarea GSE atunci când prețul pieței este mai mare decât valoarea stimulentului ar părea să fie în contradicție cu Directivele 2009/28 și 2018/2001, întrucât aceste directive ar obliga statele membre să permită operatorilor să reacționeze la dinamica pieței pentru a evita denaturările rezultate din eliminarea reactivității producătorilor față de cerere, în timp ce, ținând seama de stimulentul negativ, producătorii beneficiari ai stimulentului prin înscrierea lor în registru nu ar avea niciun interes să reacționeze la această dinamică a pieței.

34. În aceste condiții, Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Principiile prevăzute la articolul 3 din Directiva [2009/28] și la articolul 4 din Directiva [2018/2001] se opun sau nu unei reglementări naționale care, în cadrul unui sistem național de stimulente, prevede, pentru situațiile în care producătorii vând energie pe piața liberă, un tarif de stimulare care garantează un preț minim, care este de asemenea un preț maxim, în temeiul unui mecanism de regularizare-restituire a sumelor care depășesc valoarea stimulentului atunci când prețul pieței este mai mare decât stimulentul (așa-numitul „stimulent negativ”), în plus mecanismul de regularizare aplicându-se numai în cazul în care producătorul care vinde energia pe piața liberă beneficiază de stimulent prin înscrierea în registrul relevant, iar nu și în cazul în care beneficiază de acesta prin participarea la o procedură de licitație?”

35. Tiberis, GSE, guvernul italian și Comisia Europeană au depus observații scrise, toate acestea participând la ședința de audiere a pledoariilor care a avut loc la 7 noiembrie 2024.

IV. Analiză

A. Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

36. Înainte de a analiza întrebarea preliminară, este necesar să ne pronunțăm cu privire la excepțiile de inadmisibilitate ridicate de GSE și de guvernul italian.

37. Pe de o parte, GSE susține că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă pentru motivul că cerințele articolului 94 din Regulamentul de procedură al Curții nu ar fi respectate, din moment ce decizia de trimitere nu ar conține elementele de fapt și de drept necesare pentru a permite

Curții să răspundă în mod util la întrebarea adresată [10].

38. Pe de altă parte, guvernul italian consideră că întrebarea preliminară ar fi inadmisibilă pentru motivul că măsura contestată ar constitui un ajutor existent care ar fi fost în prealabil autorizat de Comisie prin decizia sa de autorizare. Instanța de trimitere ar fi astfel în imposibilitatea de a interveni cu privire la intensitatea ajutorului în cauză, cu excepția cazului în care determină recalificarea sa drept „ajutor nou” și, în consecință, încalcă articolul 108 alineatul (3) TFUE, care interzice acordarea de ajutoare noi care nu au fost notificate în prealabil Comisiei și autorizate de aceasta. Din aceste elemente ar rezulta că întrebarea adresată ar fi lipsită de orice legătură reală cu cauza principală și ar fi pur ipotetică, dat fiind că, indiferent de răspunsul care urmează a fi dat acesteia din urmă, cererea Tiberis nu ar putea, în orice caz, să fie admisă, întrucât articolul 108 TFUE i se opune.

39. Cu titlu introductiv, în ceea ce privește admisibilitatea cererilor de decizii preliminare, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, acestea beneficiază de o prezumție de pertinență, iar Curtea este în principiu obligată să se pronunțe [11]. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională este posibil numai atunci când este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [12]. Cu privire la acest din urmă aspect, necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului Uniunii care ar fi utilă instanței naționale impune, astfel cum subliniază articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții, definirea de către aceasta din urmă a cadrului factual și normativ în care se integrează întrebările adresate sau cel puțin explicarea ipotezelor de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări [13]. Cu toate acestea, în temeiul spiritului de cooperare care guvernează relațiile dintre instanțele naționale și Curte în cadrul procedurii preliminare, lipsa anumitor constatări prealabile ale instanței de trimitere nu conduce în mod necesar la inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară dacă, în pofida acestor lacune, Curtea, având în vedere elementele care rezultă din dosar, consideră că este în măsură să ofere un răspuns util instanței de trimitere [14].

[10] În ceea ce privește cadrul factual, GSE arată că decizia de trimitere nu ar permite să se înțeleagă modul în care Tiberis ar fi pierdut o creștere a veniturilor sale, dat fiind că reglementarea națională în discuție i-a permis să își rentabilizeze investiția și să vândă energia pe piața liberă. Instanța de trimitere ar fi omis de asemenea să precizeze că Tiberis avea posibilitatea de a rezilia în orice moment contractul încheiat cu GSE, prin intermediul unui preaviz de 60 de zile, fără a trebui să restituie stimulentul perceput până la această dată, precum și să menționeze că reglementarea națională prevede stimulente mai importante pentru instalațiile înscrise în registru, care le pun la adăpost de fluctuațiile pieței. Decizia de trimitere ar fi, pe de altă parte, lacunară în expunerea cadrului juridic în care s-ar înscrie această cerere, nefurnizând Curții un cadru precis al dreptului național aplicabil, astfel încât nu ar stabili existența efectivă a unei eventuale încălcări a dreptului Uniunii.

[11] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret (C-652/22, EU:C:2024:910, punctul 36 și jurisprudența citată).

[12] A se vedea în acest sens Hotărârea din 16 mai 2024, INSS (Concediile unei mame dintr-o familie monoparentală) (C-673/22, EU:C:2024:407, punctul 25 și jurisprudența citată).

[13] A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2023, Prestige and Limousine (C-50/21, EU:C:2023:448, punctul 38 și jurisprudența citată).

[14] A se vedea în acest sens Hotărârea din 16 noiembrie 2023, Tüke Busz (C-391/22, EU:C:2023:892, punctul 29 și jurisprudența citată).

40. În speță, argumentele invocate de GSE cu privire la inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară pot fi înlăturate fără mare dificultate pe baza jurisprudenței constante a Curții amintite la punctul anterior din prezentele concluzii. Astfel, chiar presupunând că ar fi dovedite, pretinsele omisiuni în cadrul factual și juridic nu sunt de natură să împiedice Curtea să răspundă la întrebarea adresată [15].

41. În schimb, problematica ridicată de guvernul italian cu privire la eventuala relevanță a deciziei de autorizare în vederea soluționării litigiului principal necesită o reflecție mai aprofundată, în special ținând seama de faptul că nu este exclus ca această decizie să poată împiedica admisibilitatea prezentei cereri de decizie preliminară (sau cel puțin să aibă influență asupra interpretării solicitate).

42. Trebuie arătat în această privință că, deși instanța de trimitere nu menționează decizia de autorizare, această împrejurare nu este suficientă în sine pentru a exclude orice relevanță a deciziei menționate și pentru a permite înlăturarea din oficiu a obiecțiilor formulate de guvernul italian cu privire la admisibilitatea prezentei cauze. Astfel, prezumția de pertinență de care beneficiază descrierea cadrului factual și juridic efectuată de instanța de trimitere nu poate fi interpretată în sensul că Curtea ar fi obligată să facă abstracție de o asemenea decizie, mai ales atunci când aceasta se dovedește pertinentă în cadrul soluționării unei cauze cu care este sesizată, în special pentru a da un răspuns util la întrebarea adresată de instanța de trimitere. Această situație se regăsește cu atât mai mult atunci când nu se contestă, precum în speță, pe de o parte, că schema de ajutor italiană în discuție în litigiul principal este într-adevăr acoperită de decizia de autorizare și, pe de altă parte, că Tiberis a fost efectiv una dintre întreprinderile beneficiare ale acestei scheme de ajutor.

43. Având în vedere ceea ce precedă și deși nu se poate exclude ca prezenta cerere de decizie preliminară să fie considerată inadmisibilă [16], propunem Curții să reformuleze, pentru a da un răspuns util instanței de trimitere, întrebarea preliminară în sensul că, prin intermediul acesteia, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolele 107 și 108 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun ca o instanță națională să efectueze o apreciere a compatibilității mecanismului de stimulare negativă cu articolul 3 din Directiva 2009/28 și cu articolul 4 din Directiva 2018/2001 atunci când acest mecanism face parte dintr-o schemă de ajutor de stat autorizată în prealabil de Comisie.

B. Cu privire la competența instanței de trimitere de a aprecia compatibilitatea mecanismului de stimulare negativă în raport cu Directivele 2009/28 și 2018/2001

44. Trebuie amintit, în primul rând, că aplicarea normelor Uniunii în materie de ajutoare de stat se întemeiază pe o obligație de cooperare loială între, pe de o parte, instanțele naționale și, pe de altă parte, Comisie și instanțele Uniunii, în cadrul căreia fiecare acționează în funcție de rolul care îi este atribuit de tratat. În cadrul acestei cooperări, după cum rezultă din cuprinsul articolului 4

[15] Trebuie subliniat în această privință că, deși instanța de trimitere omite să se refere la decizia de autorizare a Comisiei, GSE o invocă în mod expres în observațiile scrise, dar nu în susținerea excepției sale de inadmisibilitate, ci pentru a sublinia că, în ipoteza în care cererea de decizie preliminară ar fi considerată admisibilă, reglementarea națională care instituie schema de ajutor în discuție nu ar fi contrară dreptului Uniunii, în măsura în care Comisia a aprobat-o în prealabil.

[16] Trebuie amintit în această privință că, apreciind că în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 22 octombrie 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret (C-652/22, EU:C:2024:910), interpretarea solicitată de instanța de trimitere cu privire la dispozițiile unei directive nu poate fi nicidecum relevantă pentru soluționarea litigiului principal – pentru motivul că operatorii economici dintr-o țară terță care nu a încheiat un acord internațional cu Uniunea în materie de achiziții publice nu se pot prevala de egalitatea de tratament în acest domeniu –, Curtea a concluzionat în sensul inadmisibilității cererii de decizie preliminară. A se vedea în special punctele 67-69 din această hotărâre.

alineatul (3) TUE, instanțele naționale trebuie să adopte toate măsurile generale sau speciale de natură să asigure executarea obligațiilor care rezultă din dreptul Uniunii și să se abțină să le adopte pe cele susceptibile să pună în pericol realizarea obiectivelor tratatului, abținându-se să adopte decizii contrare unei decizii de autorizare [17].

45. Rezultă, pe de altă parte, dintr-o jurisprudență constantă a Curții că instanțele naționale și Comisia joacă roluri complementare, însă distincte în sistemul de control al ajutoarelor de stat instituit prin tratat [18]. Astfel, aprecierea compatibilității unor măsuri de ajutor cu piața internă este de competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanțelor Uniunii [19], în timp ce instanțele naționale asigură protecția drepturilor justițiabililor în cazul încălcării obligației de notificare prealabilă la Comisie a ajutoarelor de stat prevăzute la articolul 108 alineatul (3) ultima teză TFUE [20].

46. Trebuie să se observe în această privință că Curtea a statuat deja că a permite unei instanțe naționale, în cadrul punerii în aplicare a unui program de ajutoare de stat a cărui compatibilitate cu piața internă a fost constatată de Comisie, să se pronunțe la rândul său cu privire la compatibilitatea unui asemenea program cu piața internă ar însemna în esență să se atribuie acestei instanțe puterea de a substitui aprecierea făcută de Comisie cu propria apreciere și, în consecință, să aducă atingere competențelor exclusive rezervate Comisiei în ceea ce privește aprecierea compatibilității ajutoarelor de stat cu piața internă [21].

47. Trebuie precizat, în al doilea rând, că reiese de asemenea din jurisprudența Curții că o instanță națională este competentă să aprecieze conformitatea aspectelor unei scheme de ajutoare existente cu dispozițiile tratatului care au efect direct, altele decât cele privind ajutoarele de stat, numai dacă aceste aspecte pot fi evaluate în mod izolat și dacă, deși fac parte din schema de ajutoare în cauză, nu sunt necesare pentru realizarea obiectului său sau pentru funcționarea sa [22]. În schimb, aspectele unui ajutor pot fi atât de indisolubil legate de obiectul însuși al ajutorului încât nu ar fi posibil să fie analizate în mod izolat, astfel încât efectul acestora asupra compatibilității sau a incompatibilității ajutorului în ansamblul său trebuie să fie apreciat în mod necesar urmând procedura prevăzută la articolul 108 TFUE [23].

[17] A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 septembrie 2016, PGE (C-574/14, EU:C:2016:686, punctul 33 și jurisprudența citată).

[18] A se vedea Hotărârea din 2 mai 2019, A-Fonds (C-598/17, denumită în continuare „Hotărârea A-Fonds”, EU:C:2019:352, punctul 45 și jurisprudența citată).

[19] Aprecieri care ar putea decurge implicit dintr-o decizie a acestei instituții referitoare la un ajutor de stat nu pot însă, în principiu, să se impună instanțelor naționale într-un litigiu precum litigiul principal, care nu are legătură cu compatibilitatea acestui ajutor cu piața internă (a se vedea în această privință Hotărârea din 17 octombrie 2024, NFŠ, C-28/23, EU:C:2024:893, punctul 59 și jurisprudența citată).

[20] A se vedea în această privință Hotărârea din 8 decembrie 2011, Residex Capital IV (C-275/10, EU:C:2011:814, punctul 27 și jurisprudența citată). O nerespectare a obligației care decurge din articolul 108 alineatul (3) TFUE, atunci când este invocată de justițiabili și constatată de instanțele naționale, trebuie să le conducă pe acestea la a deduce toate consecințele care decurg din ea, în conformitate cu dreptul lor intern, fără ca deciziile lor să implice însă o apreciere a compatibilității ajutoarelor cu piața internă, care ține de competența exclusivă a Comisiei, sub controlul Curții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 2002, Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punctul 59 și jurisprudența citată).

[21] A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 septembrie 2016, PGE (C-574/14, EU:C:2016:686, punctul 33 și jurisprudența citată).

[22] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 martie 1977, Iannelli & Volpi (74/76, EU:C:1977:51, punctul 14), și Hotărârea din 23 aprilie 2002, Nygård (C-234/99, EU:C:2002:244, punctul 57).

[23] A se vedea în acest sens Hotărârea A-Fonds (punctele 47 și 48, precum și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Ordonanța din 24 iulie 2003, Sicilcassa ș.a. (C-297/01, EU:C:2003:416, punctul 47 și jurisprudența citată), care concluzionează în sensul inadmisibilității unei întrebări prin care o instanță națională solicita Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu piața internă a unui ajutor de stat sau a unei scheme de ajutor.

48. Constatând, așadar, în cauza recentă în care s-a pronunțat Hotărârea A-Fonds [24], că una dintre condițiile prevăzute de schema de ajutor în discuție în această cauză (și anume condiția referitoare la reședință) era indisolubil legată de schema de ajutor în măsura în care era necesară pentru realizarea obiectului și pentru funcționarea acesteia din urmă, Curtea a considerat că dreptul Uniunii se opune ca o instanță națională să poată aprecia conformitatea unei asemenea condiții cu libera circulație a capitalurilor și că o atare instanță națională nu poate, *a fortiori*, să deducă consecințele unei eventuale încălcări a liberei circulații a capitalurilor. Ea a dedus de aici că nu era, prin urmare, necesar să se răspundă la întrebare astfel cum i-a fost adresată [25].

49. În speță, subliniem că instanța de trimitere se confruntă cu o problematică asemănătoare celei tratate de Curte în hotărârea A-Fonds, chiar dacă aceasta a fost pronunțată într-un context diferit. Astfel, spre deosebire de cauza care a determinat pronunțarea acestei hotărâri, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea mecanismului în discuție nu cu piața internă în lumina dispozițiilor Tratatului FUE în materie de ajutoare de stat sau a altor dispoziții de drept primar, ci cu anumite dispoziții de drept derivat, și anume Directivele 2009/28 și 2018/2001, și aceasta fără a face nicio mențiune cu privire la decizia de autorizare adoptată în prealabil de Comisie.

50. Independent însă de aceste diferențe, considerăm că este necesar să se transpună raționamentul urmat de Curte în cadrul cauzei menționate mai sus și, în consecință, să se concluzioneze în sensul că instanța de trimitere nu este competentă să se pronunțe cu privire la compatibilitatea mecanismului de stimulare negativă cu Directivele 2009/28 și 2018/2001 pentru motivele care vor fi prezentate în continuare.

51. Trebuie amintit, *primo*, că mecanismul de stimulare negativă, contestat de Tiberis, face parte integrantă din schema de ajutor de stat adoptată de guvernul italian, a cărei compatibilitate cu piața internă a fost examinată de Comisie în decizia sa de autorizare.

52. Astfel, din această decizie reiese că, în conformitate cu Orientările 2014-2020, în lumina cărora a fost apreciată compatibilitatea schemei de ajutor în cauză cu articolul 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, Comisia a evaluat tocmai dacă măsura notificată avea un efect stimulativ concret asupra obiectivului de interes comun de promovare a producției de energie din surse regenerabile, în special în ceea ce privește proprietarii de instalații de producție care beneficiază de stimulent datorită înscrierii lor în registre [26]. Pe de altă parte, decizia menționată a confirmat caracterul proporțional al măsurilor avute în vedere de autoritățile italiene, inclusiv mecanismul de stimulare negativă, în măsura în care acesta din urmă se limita la ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului de protecție a mediului urmărit [27].

[24] În această cauză, instanța de trimitere ridica problema compatibilității dispozițiilor de drept primar al Uniunii privind libera circulație a capitalurilor cu cele referitoare la ajutoarele de stat în raport cu o decizie adoptată de Comisie în materie de ajutoare de stat. Mai precis, era în discuție posibilitatea unei instanțe naționale de a admite o cerere de rambursare a impozitului pe dividendele societăților stabilite în Țările de Jos chiar dacă acest impozit era acoperit de o decizie a Comisiei.

[25] Potrivit Curții, trebuia să se răspundă la întrebarea adresată de instanța de trimitere că articolele 107 și 108 TFUE trebuie interpretate în sensul că o instanță națională nu poate să evalueze conformitatea unei asemenea condiții privind reședința cu articolul 63 alineatul (1) TFUE, în cazul în care sistemul de rambursare a impozitului pe dividende în cauză constituie o schemă de ajutor. A se vedea printre altele în acest sens Hotărârea A-Fonds (punctul 45 și jurisprudența citată, precum și punctele 49-54).

[26] A se vedea secțiunea 3.3.2 din decizia de autorizare și, mai precis, considerentele (39) și (42), în care Comisia a precizat că, fără ajutor și în condiții normale de piață, proiectele care beneficiază de schema de ajutor nu ar fi rentabile și ar avea o valoare netă negativă, astfel încât ajutorul „permite, așadar, beneficiarilor să își modifice comportamentul și să investească în energie regenerabilă” și produce „efectul stimulativ necesar pentru atingerea obiectivului de interes comun”.

[27] Reiese astfel din considerentul (50) al deciziei de autorizare că mecanismul de regularizare a fost considerat adecvat în ipoteza în care prețul de piață al energiei electrice depășește calculele din orientări pentru a evita „profiturile excepționale” și „veniturile excepționale ale proiectului”, și anume veniturile care le depășesc pe cele luate în considerare în aprecierea rentabilității proiectului.

53. Trebuie să se observe, *secundo*, că din jurisprudența Curții menționată la punctele 47 și 48 din prezentele concluzii reiese că, atunci când sunt în discuție condiții sau elemente care sunt necesare pentru realizarea obiectului sau pentru funcționarea schemei de ajutor, repartizarea competențelor între Comisie și instanțele naționale în materie de ajutoare de stat se opune ca acestea din urmă să aprecieze compatibilitatea condițiilor respective în raport cu alte norme decât cele cuprinse în articolul 107 TFUE.

54. În speță, problema dacă instanța de trimitere poate aprecia mecanismul de stimulare negativă în raport cu Directivele 2009/28 și 2018/2001 depinde, în consecință, de aceea dacă acest aspect al schemei de ajutor în discuție în litigiul principal poate fi evaluat separat, în sensul că nu este necesar pentru realizarea obiectului sau pentru funcționarea schemei de ajutor în discuție. Trebuie precizat în această privință că un aspect este necesar pentru realizarea obiectului sau pentru funcționarea unui ajutor atunci când acesta este un element constitutiv sau esențial al ajutorului, astfel încât inaplicabilitatea acestuia conduce la modificarea domeniului de aplicare sau a caracteristicilor principale ale ajutorului [28].

55. În opinia noastră, nu există nicio îndoială că mecanismul de stimulare negativă ar îndeplini criteriile care decurg din jurisprudența citată la punctul 48 din prezentele concluzii, din moment ce, chiar dacă nu poate fi considerat o condiție constitutivă a schemei de ajutor în discuție în prezenta cauză, el rămâne totuși un element esențial și indisociabil al acesteia. Astfel, după cum s-a arătat la punctul 52 din prezentele concluzii, acest mecanism privește nu numai unul dintre aspectele acordării ajutorului, ci este deopotrivă indisolubil legat de intensitatea și de caracterul proporțional al ajutorului în cauză, care constituie în sine elemente esențiale ale analizei compatibilității ajutorului, analiză care ține de competența exclusivă a Comisiei în temeiul procedurii prevăzute la articolele 107 și 108 TFUE.

56. În măsura în care nu pare posibil să se izoleze un asemenea aspect, care rezultă necesar pentru realizarea obiectului și a funcționării unei scheme de ajutor autorizate de Comisie, ar fi dificil de conceput în ce mod o instanță națională ar putea deduce consecințele unei eventuale constatări a incompatibilității mecanismului în discuție cu dispozițiile relevante ale Directivelor 2009/28 și 2018/2001 fără a modifica, chiar dacă într-o măsură limitată, această schemă de ajutor și fără ca respectiva modificare să aducă atingere deciziei de autorizare și, în consecință, validității sale, respectiv competențelor Comisiei, aducând astfel atingere repartizării competențelor între instituția respectivă și instanțele naționale, o soluție care nu poate fi susținută în raport cu jurisprudența constantă a Curții citată la punctele 44-46 din prezentele concluzii.

57. Este necesar să se constate, în al treilea și ultimul rând, că, prin acțiunea introdusă la instanța de trimitere, Tiberis urmărește în realitate să modifice schema de ajutor aprobată anterior de Comisie sau cel puțin anumite aspecte ale acesteia din urmă.

58. În această privință trebuie amintit că, în cadrul sistemului de control al ajutoarelor de stat, instituit prin articolele 107 și 108 TFUE, procedura diferă după cum ajutoarele sunt existente sau noi [29]. În cazul în care ajutoarele existente pot, în conformitate cu articolul 108 alineatul (1) TFUE, să fie puse în aplicare în mod legal în măsura în care Comisia nu a constatat incompatibilitatea acestora, articolul 108 alineatul (3) TFUE interzice acordarea de ajutoare noi sau modificarea unor ajutoare existente care nu au fost notificate în prealabil Comisiei și autorizate de aceasta [30]. În acest cadru, articolul 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul 2015/1589 prevede că un

[28] A se vedea Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauza A-Fonds (C-598/17, EU:C:2018:1037, punctul 81).

[29] A se vedea în această privință articolul 1 litera (b) punctul (ii) și litera (c) din Regulamentul 2015/1589.

[30] A se vedea Hotărârea din 28 octombrie 2021, Eco Fox ș.a. (C-915/19-C-917/19, EU:C:2021:887, punctul 36 și jurisprudența citată).

„ajutor existent” vizează ajutorul autorizat, respectiv schemele de ajutor și ajutoarele individuale care au fost autorizate de Comisie sau de Consiliu. Articolul 1 litera (c) din acest regulament prevede la rândul său că un „ajutor nou” vizează orice schemă de ajutor și orice ajutor individual care nu este ajutor existent, inclusiv modificările ajutoarelor existente.

59. Pe de altă parte, trebuie subliniat că, deși modificările aduse ajutoarelor existente nu determină automat recalificarea lor ca ajutoare noi, o asemenea recalificare ar interveni atunci când modificările respective nu sunt de natură pur formală sau administrativă, ci pot influența evaluarea compatibilității măsurii de ajutor cu piața internă [31]. Or, astfel cum s-a stabilit la punctul 52 din prezentele concluzii, mecanismul de stimulare negativă constituie un element esențial al schemei de ajutor în cauză, pe baza căruia Comisia a analizat compatibilitatea acestei scheme de ajutor cu piața internă. În consecință, o modificare a schemei de ajutor menționate, precum cea preconizată de Tiberis, ar avea ca efect să determine recalificarea sa drept ajutor nou și ilegal.

60. Este adevărat că, în cauzele recente în care s-a pronunțat Hotărârea DOBELES HES (C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1), Curtea a considerat că o instanță națională poate admite o cerere având ca obiect plata unei sume corespunzătoare unui ajutor nou care nu a fost notificat Comisiei cu condiția ca respectivul ajutor să fi fost în prealabil notificat în mod corespunzător acestei instituții de către autoritățile naționale în cauză și ca instituția menționată să își dea acordul în această privință sau să se considere că și-a dat acest acord [32]. Un asemenea scenariu pare însă ipotetic în speță, ținând seama de faptul că, pe de o parte, modificarea schemei de ajutor în cauză nu pare să fie avută în vedere de guvernul italian și, pe de altă parte, instanța de trimitere nu ridică problema unei asemenea eventualități [33].

61. Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea preliminară, astfel cum a fost reformulată, că articolele 107 și 108 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun ca o instanță națională să efectueze o apreciere a compatibilității mecanismului de stimulare negativă al unei scheme de ajutor existente și autorizate în prealabil de Comisie cu articolul 3 din Directiva 2009/28 și cu articolul 4 din Directiva 2018/2001 în cazul în care acest mecanism este indisolubil legat de schema de ajutor în măsura în care este necesar pentru realizarea obiectului sau pentru funcționarea acesteia din urmă.

C. Cu privire la problema compatibilității mecanismului de stimulare negativă în discuție în litigiul principal cu articolul 3 din Directiva 2009/28 și cu articolul 4 din Directiva 2018/2001

62. În ipoteza în care Curtea nu ar împărtăși analiza noastră și ar considera că instanța de trimitere este competentă să aprecieze compatibilitatea mecanismului de stimulare negativă în discuție în litigiul principal cu articolul 3 din Directiva 2009/28 și cu articolul 4 din Directiva 2018/2001, vom analiza, cu titlu subsidiar, la punctele următoare, problema dacă dispozițiile menționate mai sus se opun acestui mecanism.

[31] A se vedea în acest sens Hotărârea din 28 octombrie 2021, Eco Fox ș.a. (C-915/19-C-917/19, EU:C:2021:887, punctul 41 și jurisprudența citată).

[32] Hotărârea din 12 ianuarie 2023, DOBELES HES (C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctul 123).

[33] Trebuie amintit în această privință că, în cadrul celei de a unsprezecea întrebări adresate în cauzele în care s-a pronunțat Hotărârea DOBELES HES (C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctele 117-123, precum și jurisprudența citată), instanța de trimitere ridica tocmai problema dacă articolul 108 alineatul (3) TFUE, articolul 2 alineatul (1) și articolul 3 din Regulamentul 2015/1589 trebuiau interpretate în sensul că o instanță națională putea admite o cerere având ca obiect plata unei sume corespunzătoare unui ajutor nou care nu a fost notificat Comisiei, cu condiția ca acest ajutor să fie în prealabil notificat în mod corespunzător Comisiei de către autoritățile naționale în cauză și ca aceasta din urmă să își dea acordul în această privință sau să se considere că și-a dat acest acord.

63. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere ridică în esență problema interpretării Directivelor 2009/28 și 2018/2001 care să îi permită să aprecieze compatibilitatea cu acestea a modalităților de aplicare a schemei italiene de stimulare a producției de energie electrică din surse regenerabile de care a beneficiat Tiberis. Această instanță urmărește să afle mai precis dacă articolul 3 din Directiva 2009/28, în vigoare la momentul instituirii schemei de ajutor și atunci când contractul dintre Tiberis și GSE a fost încheiat, și articolul 4 din Directiva 2018/2001, care a înlocuit această primă directivă începând de la 1 iulie 2021, trebuie interpretate în sensul că se opun mecanismului de stimulare negativă inclus în cadrul schemei de ajutor respective.

64. Această chestiune acoperă în realitate, în opinia noastră, două problematici, care pot fi descrise după cum urmează. Prima privește aspectul dacă modalitățile de aplicare a schemei de ajutor italiene și în special mecanismul de stimulare negativă nu sunt contrare dispozițiilor citate anterior ale acestor două directive pentru motivul că nu par să fie „bazate pe piață” și că acest mecanism de regularizare ar putea astfel să determine anumiți beneficiari să renunțe la stimulent, ceea ce ar fi, potrivit instanței de trimitere, contrar obiectivelor urmărite de directivele menționate. A doua privește existența unei eventuale discriminări care ar rezulta din faptul că modalitățile de acces la ajutoarele de stat nu sunt aceleași pentru toți producătorii de energii regenerabile, din moment ce numai cei care sunt înscriși în registru sunt supuși mecanismului de regularizare [34].

1. Observații introductive

65. Este util să se amintească, în primul rând, că schema de ajutor instituită prin Decretul din 23 iunie 2016 prevedea trei modalități ale ajutorului diferite, întemeiate pe mecanisme de stimulare distincte care erau determinate în funcție de capacitatea de producție a centralei în cauză. Mai precis, aceste trei modalități ale ajutorului erau următoarele:

– prima modalitate a ajutorului se întemeia pe participarea la o procedură competitivă de licitație de tip olandez care era accesibilă instalațiilor *mari* a căror capacitate de producție era mai mare de 5 MW. Ajutorul nu era plătit beneficiarilor decât atunci când prețul pe oră pentru fiecare zonă scădea sub prețul de adjudecare pentru a acoperi diferența dintre cele două prețuri. Tariful de stimulare pentru instalațiile mari era, pe de altă parte, mai mic decât cel al instalațiilor mici sau medii;

– a doua modalitate a ajutorului, de care a beneficiat Tiberis, se aplica instalațiilor *medii* care aveau o capacitate de producție cuprinsă între 1 și 5 MW și presupunea înscrierea instalației în registru. Acest mecanism se întemeia pe un tarif proporțional cu costurile proiectului prezentat de această întreprindere la momentul semnării contractului inițial cu GSE, garantând astfel beneficiarului o remunerație globală constantă pentru energia produsă care permitea remunerarea investițiilor efectuate pentru construirea centralei. Acest mecanism prevedea, mai precis, acordarea unui ajutor atunci când prețul pe oră pentru fiecare zonă scădea sub prețul tarifar stabilit prin decret pentru a compensa diferența dintre cele două prețuri. Cu toate acestea, în cazul în care prețul pieței era mai mare decât tariful fix, întreprinderea în cauză trebuia să plătească diferența către GSE prin intermediul mecanismului de stimulare negativă;

– a treia modalitate a ajutorului era accesibilă numai instalațiilor *mici* cu o capacitate de producție mai mică de 1 MW și prevedea acordarea de ajutoare directe.

[34] A se vedea punctele 32 și 33 din prezentele concluzii.

66. Trebuie precizat de asemenea că un operator precum Tiberis era de la bun început liber să nu încheie un contract cu GSE și, în consecință, să refuze să se supună modalităților de ajutor corespunzătoare capacității sale de producție. Pe de altă parte, această societatea avea posibilitatea, în cazul în care încheiase un contract cu GSE, să rezilieze în orice moment acest contract și să iasă din schema de stimulare de care beneficia până atunci pentru a vinde energia produsă liber pe piață, expunându-se astfel fluctuațiilor pieței.

67. Trebuie arătat, în al doilea rând, că, în ceea ce privește domeniul de aplicare *ratione materiae* al celor două directive menționate în decizia de trimitere, nu se contestă că ajutorul de care a beneficiat Tiberis în temeiul Decretului din 23 iunie 2016 intră în sfera noțiunii de „schemă de sprijin”, definită în mod identic la articolul 2 litera (k) din Directiva 2009/28 și la articolul 2 punctul 5 din Directiva 2018/2001. Trebuie subliniat în această privință că, deși aceste două directive permit statelor membre să introducă scheme de ajutor de stat în favoarea producției de energie din surse regenerabile, această alegere este totuși supusă condiției ca aceste scheme să fie compatibile cu normele în materie de ajutoare de stat. Astfel, cerința respectivă reiese în mod expres atât din articolul 3 din Directiva 2009/28, cât și din articolul 4 din Directiva 2018/2001, care prevăd că dispozițiile menționate se aplică fără a aduce atingere competenței exclusive conferite Comisiei, în temeiul articolului 108 TFUE [35].

68. Trebuie să se constate, în al treilea rând, în ceea ce privește domeniul de aplicare *ratione temporis* al acestor două directive, că, atunci când a fost adoptat Decretul din 23 iunie 2016 și în momentul în care Tiberis a încheiat contractul cu GSE în temeiul schemei de ajutor prevăzute de acest decret, erau aplicabile numai dispozițiile Directivei 2009/28, cele ale Directivei 2018/2001 intrând la rândul lor în vigoare abia la 1 iulie 2021, astfel încât schema de ajutor în discuție nu va putea fi apreciată în lumina acestei din urmă directive decât de la această dată, sub rezerva observațiilor expuse la punctele 77-79 din prezentele concluzii.

2. Cu privire la compatibilitatea mecanismului de stimulare negativă cu Directiva 2009/28

69. Trebuie amintit, cu titlu introductiv, că articolul 3 din Directiva 2009/28 prevede în esență, la alineatul (1), că fiecare stat membru se asigură că ponderea energiei obținute din surse regenerabile în cadrul consumului final brut de energie în 2020 reprezintă cel puțin obiectivul său național astfel cum este precizat de această directivă și, la alineatul (2), că statele membre introduc măsuri destinate în mod efectiv să asigure că ponderea de energie din surse regenerabile este egală sau mai mare decât se arată în traiectoria orientativă precizată în directiva menționată. În plus, alineatul (3) al acestui articol prevede că, în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite la aceste alineate (1) și (2), statele membre „pot” aplica printre altele scheme de ajutor.

70. Trebuie să se constate că reiese din însuși modul de redactare a articolului 3 din Directiva 2009/28 că nu decurge din acesta nicio obligație a statelor membre de a adopta scheme de ajutor de stat pentru promovarea energiilor regenerabile, adoptarea unor astfel de scheme nefiind decât o posibilitate și nici, *a fortiori*, indicații pentru aceste state cu privire la modul în care trebuie să își conceapă eventualele scheme de ajutor. Astfel, statele membre dispun de o marjă de apreciere în

[35] A se vedea articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2009/28 și articolul 4 alineatul (9) din Directiva 2018/2001, precum și considerentul (18) al acestei din urmă directive.

ceea ce privește măsurile care trebuie luate pentru atingerea obiectivelor naționale obligatorii în materie de energie din surse regenerabile [36] cu condiția respectării normelor Uniunii în materie de ajutoare de stat [37].

71. Trebuie arătat că, în orice caz, pe baza elementelor prezentate în decizia de trimitere, niciun element nu indică faptul că mecanismul de regularizare ar pune în mod concret în pericol investițiile în sectorul energiilor regenerabile, astfel încât să ridice îndoieli cu privire la conformitatea sa cu obiectivele urmărite de Directiva 2009/28 [38].

72. Rezultă că Directiva 2009/28, inclusiv articolul 3 din aceasta, nu se opune unui mecanism de regularizare precum cel în discuție în litigiul principal.

3. Cu privire la compatibilitatea mecanismului de stimulare negativă cu Directiva 2018/2001

73. Este necesar să se observe de la bun început că, deși instanța de trimitere ridică problema compatibilității mecanismului de stimulare negativă cu articolul 4 din Directiva 2018/2001, trebuie să se stabilească și dacă această dispoziție se aplică unei scheme de ajutor de stat precum cea în discuție în litigiul principal, care fusese deja instituită la data intrării în vigoare a acestei directive, sau dacă nu ar fi necesar mai degrabă să se analizeze compatibilitatea mecanismului respectiv în raport cu articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată, care, chiar dacă nu este citat în mod expres de instanța de trimitere, urmărește să garanteze încrederea legitimă a beneficiarilor de ajutoare sub imperiul unor scheme preexistente.

74. Trebuie amintit în această privință că reiese din jurisprudența Curții că, în principiu, o normă de drept nouă se aplică începând de la intrarea în vigoare a actului care o instituie și că, deși aceasta nu se aplică situațiilor juridice născute și definitiv împlinite sub imperiul legii vechi, ea se aplică efectelor viitoare ale acestora, precum și situațiilor juridice noi. Soluția este diferită, sub rezerva respectării principiului neretroactivității actelor juridice, numai dacă norma nouă este însoțită de dispoziții speciale care stabilesc în mod specific condițiile de aplicare în timp a acesteia [39].

75. Reiese mai precis din jurisprudența Curții că, spre deosebire de normele de procedură, care se consideră în general că se aplică de la data la care intră în vigoare, normele de drept material ale Uniunii trebuie interpretate, pentru a garanta respectarea principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime, în sensul că nu au în vedere situații împlinite anterior intrării lor în vigoare decât în măsura în care rezultă în mod clar din formularea, finalitatea sau economia acestora că trebuie să le fie atribuit un asemenea efect [40].

76. În ceea ce privește în mod particular directivele, ca regulă generală, numai situațiile juridice împlinite după expirarea termenului de transpunere a unei directive pot intra în domeniul de aplicare *ratione temporis* al acestei directive. *A fortiori*, așa se întâmplă cu situațiile juridice

[36] Trebuie arătat în această privință că, potrivit datelor furnizate de Comisie în observațiile scrise, care nu au fost contestate de Tiberis, Republica Italiană a depășit obiectivul obligatoriu de aprovizionare cu energie din surse de energie regenerabile pe care trebuia să îl atingă în temeiul acestei directive. Prin urmare, nu s-ar putea susține, din punct de vedere pur factual, că schema italiană de ajutor pentru energie electrică produsă din surse regenerabile ar fi împiedicat acest stat membru să își atingă obiectivul.

[37] A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2024, Gestore dei Servizi Energetici (C-148/23, EU:C:2024:555, punctul 38 și jurisprudența citată).

[38] A se vedea analiza dezvoltată la punctele 83-87 din prezentele concluzii, care se aplică *mutatis mutandis* în ceea ce privește Directiva 2009/28.

[39] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 32 și jurisprudența citată).

[40] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 31 și jurisprudența citată).

născute sub imperiul normei vechi care continuă să își producă efectele ulterior intrării în vigoare a actelor naționale adoptate pentru transpunerea unei directive după expirarea termenului de transpunere a acesteia [41].

77. Or, deși este adevărat că, în speță, cu toate că articolul 4 din Directiva 2018/2001 prevede *posibilitatea* statelor membre de a adopta scheme de ajutor pentru atingerea obiectivelor în materie de producție de energie electrică din surse regenerabile, această directivă nu precizează dacă dispoziția menționată are vocația de a se aplica numai schemelor de ajutor noi adoptate după data transpunerii directivei respective sau dacă domeniul de aplicare al acesteia acoperă și schemele de ajutor existente care au fost instituite înainte de respectiva dată [42]. Trebuie să se observe, pe de altă parte, că, în calitate de dispoziție care stabilește criterii de acordare a ajutorului pentru producția de energii regenerabile, articolul 4 constituie o normă materială, astfel încât această dispoziție se poate aplica teoretic schemelor de ajutor existente numai în ceea ce privește efectele lor ulterioare datei de expirare a termenului de transpunere a acesteia, în temeiul jurisprudenței citate la punctele 75 și 76 din prezentele concluzii.

78. De asemenea, trebuie arătat că articolul 6 din Directiva 2018/2001 prevede, la alineatul (1), că, fără a aduce atingere adaptărilor necesare pentru respectarea dispozițiilor de la articolele 107 și 108 TFUE, statele membre se asigură că nivelul și condițiile aferente sprijinului acordat proiectelor privind energia din surse regenerabile nu sunt revizuite într-un mod care să aibă un impact negativ asupra drepturilor acordate prin acest sprijin și să submineze viabilitatea economică a proiectelor care au beneficiat deja de sprijin. Alineatul (2) al acestui articol 6 adaugă că statele membre pot ajusta nivelul sprijinului în conformitate cu criterii obiective cu condiția ca aceste criterii să fie stabilite în proiectul original al schemei de sprijin.

79. Rezultă că, deși nu decurge nicio obligație a statelor membre de a-și revizui schemele de ajutor existente pentru a le alinia cu articolul 4 din Directiva 2018/2001, întrucât directiva menționată nu prevede nimic în această privință, ele sunt libere să aducă astfel de modificări cu condiția de a respecta totuși, pe lângă normele referitoare la ajutoarele de stat, articolul 6 din directiva respectivă, care interzice revizuirea schemei de ajutor acordate proiectelor care beneficiază deja de un ajutor într-un mod care ar avea un impact negativ asupra drepturilor acordate și ar submina viabilitatea economică a proiectelor menționate [43].

80. Odată cu efectuarea acestor precizări, analiza care urmează privește examinarea, cu titlu subsidiar, a compatibilității mecanismului de stimulare negativă cu articolul 4 din Directiva 2018/2001, în ipoteza în care dispoziția menționată ar avea vocația de a se aplica, după cum pare să susțină instanța de trimitere.

81. La fel ca articolul 3 din Directiva 2009/28, articolul 4 din Directiva 2018/2001 prevede posibilitatea statelor membre de a adopta scheme de ajutor pentru realizarea obiectivelor în materie de producție de energie electrică din surse regenerabile. Cu toate acestea, spre deosebire

[41] A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 33 și 34, precum și jurisprudența citată).

[42] Trebuie să se constate în această privință că considerentele (16)-(19) ale Directivei 2018/2001 nu conțin nicio indicație cu privire la domeniul de aplicare temporal al articolului 4 din directiva menționată.

[43] Această interpretare este confirmată și de punctul 466 din Orientările din 2022, care prevede că ele vor fi aplicate de Comisie pentru evaluarea compatibilității ajutoarelor noi care îi vor fi notificate ulterior intrării în vigoare a acestor orientări. În ceea ce privește punctul 468 din orientările menționate, acesta prevede simpla posibilitate a statelor membre de a modifica, dacă consideră necesar, schemele existente de ajutor pentru a le alinia la Orientările din 2022, fără ca acest lucru să constituie totuși o obligație.

de articolul 3 din Directiva 2009/28, articolul 4 din Directiva 2018/2001 prevede un cadru și norme obligatorii pentru statele membre în elaborarea schemelor de ajutoare de stat pentru producția de energie din surse regenerabile [44].

82. Astfel cum s-a arătat la punctele 29-31 din prezentele concluzii, reiese mai precis din motivarea deciziei sale că instanța de trimitere ridică, în primul rând, problema dacă mecanismul de regularizare furnizează stimulente care, în conformitate cu articolul 4 din Directiva 2018/2001, sunt „*bazat[e] pe piață și receptiv[e] la semnalele pieței*”.

83. Este necesar să se observe că, la prima vedere, în pofida faptului că instanța de trimitere a prezentat în mod detaliat funcționarea mecanismului de regularizare în discuție în litigiul principal, nu este mai puțin adevărat că Curtea nu dispune de toate elementele necesare pentru a efectua o evaluare completă a acestui mecanism, pe care, în orice caz, numai instanța de trimitere este competentă să o efectueze.

84. De asemenea, trebuie arătat că, deși articolul 4 din Directiva 2018/2001 stabilește astfel o legătură între schemele de ajutor introduse de statele membre și condițiile reale de piață, în sensul că valoarea ajutorului acordat trebuie, în principiu, să fie stabilită în funcție de condițiile *care prevalează pe piață*, aceasta nu împiedică directiva amintită să recunoască în mod expres că diferiții producători au o capacitate de a răspunde semnalelor pieței diferită, ce depinde de dimensiunea acestora [45]. Astfel, statele membre au nu numai posibilitatea de a opta pentru diferite tipuri și modalități ale ajutorului, ci și să limiteze procedurile de licitație la tehnologii specifice atunci când acest lucru este necesar pentru a evita rezultatele nesatisfăcătoare având în vedere constrângerile de rețea și costurile de integrare în sistem, nevoia de a asigura diversificarea mixului energetic și potențialul pe termen lung al tehnologiilor [46]. Cu privire la acest aspect trebuie să se constate că, atunci când statele membre își concep schemele de sprijin, ele sunt de asemenea obligate să țină seama, în mod independent de luarea în considerare a împrejurărilor și a dinamicii pieței, de celelalte obiective enumerate de Directiva 2018/2001, inclusiv la articolul 4 din aceasta, în special pentru a se evita denaturările pe piețele energiei electrice, pentru a asigura integrarea optimă a energiei provenite din surse regenerabile pe piața energiei electrice, precum și pentru a asigura stabilitatea rețelelor.

85. Din motivarea deciziei sale reiese că instanța de trimitere pare să ridice, în al doilea rând, problema existenței unei eventuale discriminări care ar rezulta din faptul că instalațiile a căror capacitate este mai mare de 5 MW și care vând energia electrică produsă pe piața liberă pot beneficia de un ajutor fără un mecanism de regularizare, în condițiile în care această opțiune nu este disponibilă pentru producătorii care, precum Tiberis, sunt înscriși în registru și a căror capacitate a instalației este cuprinsă între 1 MW și 5 MW.

86. În această privință, pare necesar să se amintească faptul că principiul general al nediscriminării impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod [47].

[44] Mai precis, pe de o parte, alineatul (3) al acestui articol 4 prevede că schemele de sprijin pentru energia electrică din surse regenerabile sunt concepute astfel încât să sporească la maximum integrarea energiei electrice din surse regenerabile pe piața energiei electrice și să asigure faptul că producătorii de energie din surse regenerabile răspund la semnalele de preț ale pieței și își maximizează veniturile de pe piață. Pe de altă parte, alineatul (4) al articolului menționat adaugă că statele membre se asigură că sprijinul pentru energia electrică din surse regenerabile se acordă într-un mod deschis, transparent, competitiv, nediscriminatoriu și rentabil. În plus, anumite precizări și posibilități de exceptare sunt prevăzute de aceste dispoziții, precum și la alineatele (5) și (6) ale aceluiași articol.

[45] A se vedea considerentul (16) al Directivei 2018/2001.

[46] A se vedea printre altele articolul 4 alineatele (4) și (5) din Directiva 2018/2001, precum și considerentul (19) al acestei directive.

[47] A se vedea Hotărârea din 14 aprilie 2005, AEM și AEM Torino (C-128/03 și C-129/03, EU:C:2005:224, punctul 58 și jurisprudența citată).

87. Or, astfel cum s-a descris la punctul 54 din prezentele concluzii, schema italiană de ajutor instituită prin Decretul din 23 iunie 2016 prevedea trei modalități ale ajutorului, diferite în funcție de capacitatea (maximă) a instalației în cauză, modalități care se întemeiau pe caracteristici și mecanisme de stimulare distincte [48]. Rezultă că tratamentul diferențiat al diferiților producători de energii regenerabile rezulta tocmai din faptul că acești producători nu erau în situații comparabile. Mai precis, în ceea ce privește diferențierea stimulentului instituit între instalațiile de producție care au participat la procedura de licitație și cele care nu au participat la aceasta, este necesar să se arate că schema de ajutor de stat de care a beneficiat Tiberis se întemeia pe o garantare a tarifului fix prin care se urmărea protejarea întreprinderilor medii de caracterul aleatoriu al prețului de piață al energiei, permițându-le astfel să recupereze suma investită în construirea instalației și să asigure viabilitatea economică a investițiilor lor [49]. În schimb, sistemul de participare la procedura de licitație la care erau supuși operatorii care dețineau o instalație (de producție) de mari dimensiuni nu garanta niciun ajutor acestor operatori, remunerarea lor fiind, în principiu, bazată pe veniturile din vânzările pe piața liberă [50].

88. Pe de altă parte, după cum s-a amintit la punctul 78 din prezentele concluzii, trebuie să se țină seama în cadrul evaluării compatibilității mecanismului de regularizare cu Directiva 2018/2001 și de articolul 6 alineatul (1) din această directivă, care interzice revizuirea schemelor de ajutor acordate pentru proiecte în materie de energie regenerabilă într-un mod care ar avea un impact negativ asupra drepturilor acordate și ar submina viabilitatea economică a proiectelor respective. Or, în orice caz, în speță, împrejurarea că mecanismul de regularizare în discuție în litigiul principal a fost prevăzut de la început de reglementarea națională implică faptul că nu poate fi considerat contrar, în special, acestui alineat (1).

89. Având în vedere analiza care precedă, niciun element nu indică faptul că mecanismul în discuție în prezenta cauză nu ar fi conform cu dispozițiile citate anterior ale Directivei 2018/2001.

V. Concluzie

90. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia) după cum urmează:

Articolele 107 și 108 TFUE

trebuie interpretate în sensul că

se opun ca o instanță națională să efectueze o apreciere a compatibilității mecanismului de stimulare negativă a unei scheme de ajutor existente cu articolul 3 din Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE și cu articolul 4 din Directiva (UE) 2018/2001 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

[48] Diferențierea mecanismelor de stimulare în funcție de capacitatea instalației este de altfel prevăzută în mod expres atât în decizia de autorizare, cât și în secțiunea 3.3.2.1 din Orientările 2014-2020.

[49] Astfel cum s-a arătat la punctul 65 din prezentele concluzii, mecanismul de stimulare prin intermediul „sistemului de înregistrare” de care a beneficiat Tiberis urmărește să mențină siguranța investițiilor asigurând un tarif de stimulare proporțional cu costul proiectului prezentat de solicitantul ajutorului.

[50] După cum s-a precizat la punctul 65 din prezentele concluzii, ajutorul în cauză se plătea marilor producători numai dacă prețul pe oră pentru fiecare zonă scădea sub prețul de adjudecare, pentru a acoperi diferența dintre cele două prețuri. Pe de altă parte, tariful de stimulare era inferior celui al operatorilor care beneficiau de înscrierea în registru.

în cazul în care acest mecanism este indisolubil legat de schema de ajutor autorizată în prealabil de Comisia Europeană în măsura în care este necesar pentru realizarea obiectului sau pentru funcționarea acesteia din urmă.